

1907! Who cares?

LESPROGRAMMA VOOR GROEP 7-8 & KLAS 1-2

COLOFON

Ontwerp – Angela Manders | ArteKino
Vormgeving – Ontwerpgroep Lale
In opdracht van Stichting Levende Historie, Amersfoort

INHOUD HANDLEIDING

- Inleiding
- Doelgroep en doelen
- Opzet lessen
- Les 1
- Les 2
- Les 3

BIJLAGEN

- Les 1 - Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de United Nations (SDG's)
- Les 1 - Zwart-wit foto: Mannenzaal
- Les 3 - Presentatie

PDF's OM UIT TE PRINTEN

- Les 1: Persoonskaarten (5x): Barend van Gelder, Dirk Hartering, Hendrik Jekel, Jacob Meys en Jenneken van den Biezenbos-Beekman
- Les 1 - werkblad: open vragen stellen

INLEIDING

De monumentale Mannenzaal van het St. Pieters en Bloklands Gasthuis aan de Westsingel is met zijn 22 bewaarde bedstedes uniek, zelfs voor Europa. Bij binnenkomst stapt de bezoeker even terug in de tijd.

De geschiedenis van de Mannenzaal en de aangrenzende kapel gaat terug tot 1390. Vanaf 1390 was het St. Pieters Gasthuis een tehuis, waar zieken en oude mensen werden verzorgd. In de negentiende eeuw fuseerde het St. Pieters Gasthuis met het Bloklandsgasthuis. Door een aantal verbouwingen ontstond een complex met een aparte mannen- en vrouwenzaal, een kapel, aparte eetzaal, een Regentenhuis en diverse bijgebouwen.

Het complex met al die faciliteiten voldeed rond het jaar 1900 volgens de gemeente Amersfoort niet meer aan de eisen van die tijd. Men besloot tot nieuwbouw (dit werd het huidige St. Pieters & Bloklands Gasthuis aan de Davidshof). De vrouwenzaal en het Regentenhuis zijn daarna gesloopt. Het is te danken aan het resoluut ingrijpen van rijksbouwmeester dr. P.J.H. Cuijpers dat de Mannenzaal en de Kapel gespaard zijn gebleven. Meer dan 100 jaar later kunnen wij daardoor nog steeds de 22 bedstedes bekijken en de leefomstandigheden van de mannelijke gastelingen beleven. Dit is een monument waar Amersfoort trots op kan zijn: een historisch gasthuis dat zelfs naar Europese begrippen uniek is. ¹

Dit programma maakt de koppeling tussen het leven nu en het leven rond 1907 in Amersfoort. We doen dit naar aanleiding van dit bijzondere stukje Amersfoorts erfgoed: de Mannenzaal en een vijftal bewoners.

De onderwerpen die aan bod komen zijn:

1. Positie van de vrouw in de maatschappij (gender gelijkheid)
2. Industrialisatie (technische ontwikkelingen, werkgelegenheid & arbeidsomstandigheden)
3. Ouderen- en gezondheidszorg (opvang, kwaliteit en toegankelijkheid)
4. Klassenverschillen - onderwijs (kwaliteit en toegankelijkheid)
5. Vooruitgang (vernieuwing versus de waarde van behoud)

---

¹ <https://mannenzaal.nl/>

DOELGROEP EN DOELEN

Doelgroep: Bovenbouw po (groep 7-8) en onderbouw vo (klas 1-2)

Doelen lessenserie:

- De leerlingen beleven de Mannenzaal als erfgoed en leren over de geschiedenis en functie van de plek/ gebouw.
- De leerlingen ervaren via de Mannenzaal het leven rond 1907 aan de hand van een vijftal 'bewoners' en vergelijken dit met hun eigen leven nu.
- De leerlingen onderzoeken de overeenkomsten en verschillen in de levensomstandigheden van de bewoners uit 1907 en hun eigen leven. Dit doen ze aan de hand van enkele duurzame ontwikkelingsdoelen van de United Nations, de zogenaamde SDG's (2015).

Kerdoelen (po-vo):

- Oriëntatie op jezelf en de wereld (51, 52 - Tijd)
- Kunstzinnige Oriëntatie (56)
- Burgerschap: de leerlingen ontwikkelen sociale en maatschappelijke competenties: leren met respect omgaan met verschillen, leren over democratie en gelijke behandeling. Zie ook: <https://www.slo.nl/sectoren/po/burgerschap-po/onderwijsdoelen/>

Gasthuizen: <https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/kampen/gasthuizen>

OPZET LESSEN

Het programma bestaat uit een lessenserie van 3 lessen:

- Een voorbereidingsles op school
- Een bezoek aan de Mannenzaal, Amersfoort
- Verwerkingsles en presentaties op school

De leerlingen onderzoeken en laten zien hoe het leven sinds 1907 is veranderd. Dit doen ze door het leven van één van de personages uit de Mannenzaal (1907) te vergelijken met hun eigen leven.

LES 1: voorbereidende les waarin de introductie op het onderwerp en onderzoek naar een sociaal/ maatschappelijk vraagstuk centraal staat.

LES 2: bezoek aan de Mannenzaal. Hierin staat verder onderzoek en beleving centraal.

LES 3: verwerkingsles en presentatie onderzoek.

De lessen hebben de volgende opbouw:

- Oriëntatie op het onderwerp
- Onderzoek
- Verwerking
- Evaluatie (tussentijdse reflectie)

OP SCHOOL

LES 1– Voorbereidende les waarin de introductie op het onderwerp en onderzoek naar een sociaal/ maatschappelijk vraagstuk centraal staat.

LESDOEL

- De leerlingen duiken in het leven van één van de bewoners van de Mannenzaal en leren over de levensomstandigheden in Amersfoort begin 20ste eeuw.
- De leerlingen wisselen hun ideeën uit over enkele sociaal-maatschappelijke vraagstukken

VOORBEREIDING

- Bekijk vooraf het filmpje: stadsgezichten oud Amersfoort 1928. Zet het filmpje klaar aan het begin van de les.
- Lees zorgvuldig de instructie voor het uitvoeren van de methodiek Visual Thinking Strategy (VTS) onder het kopje Oriënteren. Deze methodiek laat leerlingen zelf het verhaal achter de foto zelf ontdekken. Het stimuleert een onderzoekende houding. Als leerkracht hoef je geen antwoord te hebben, geen verhaal. De leerlingen doen het denk 'werk'. Als leerkracht help je de leerlingen om:
  - Goed en zorgvuldig naar een beeld te kijken
  - Te bespreken wat ze waarnemen
  - Hun ideeën te onderbouwen met bewijs
  - Te luisteren naar en rekening te houden met de mening van anderen
  - Tot zoveel mogelijk verschillende interpretaties te komen (m.a.w. laat ze naast elkaar bestaan)
- Verdeel de 5 personages over de diverse groepjes van 3 à 4 leerlingen. Meerdere groepjes hebben dus eenzelfde personage. Print de persoonskaarten uit en/of stel Chromebooks beschikbaar.

NODIG:

- Digibord met wifi om introductiefilmpje te tonen (https://www.youtube.com/watch?v=zHRvL9_MytM&t=2s)
- Zwart/wit foto - Mannenzaal
- 5 x persoonskaarten
- Werkblad: Open vragen stellen
- Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de United Nations (SDG's)

LES 1:

INTRODUCTIE

OPDRACHT: Toon dit korte filmpje van 3 minuten, dat een sfeerbeeld geeft van Amersfoort begin 20ste eeuw: https://www.youtube.com/watch?v=zHRvL9_MytM&t=2s

REFLECTIE: Bespreek wat ze hebben gezien en wat hun is opgevallen. De volgende les brengen de leerlingen een bezoek aan de Mannenzaal. De tijd heeft daar stil gestaan sinds 1907.

[Stadsgezichten oud Amersfoort 1928, ingekleurde film met geluid. Colorized footage sound added. (3 minuten) Dutch History in Color. Bron: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid]

ORIËNTEREN

OPDRACHT: Ontdek samen het verhaal achter de zwart-wit foto volgens de methode van Visual Thinking Strategy (VTS). Zie ook: <https://www.vtsnederland.org/>

Zie bijlage: Fotonummer: 52713, Gastelingen in de mannenzaal van het St. Pieters- en Bloklands Gasthuis. (1900)

De volgende 3 vragen staan centraal in deze methodiek:

1. Waar denk je aan als je deze foto ziet? Of Wat gebeurt hier?
2. Waardoor denk je dat? Benoem het detail in de foto waardoor je dit denkt.
3. Wat kunnen we nog meer ontdekken?

LET OP: Er zijn een paar belangrijke regels, waar de leerlingen op gewezen moet worden:

- Als leerkracht geef je geen antwoorden of een eigen mening. Je begeleidt alleen het kijken en denken van de groep. Je wijst als leerkracht de waargenomen details aan, die de leerling opnoemt en parafraseert wat de leerling zegt en verbindt de verschillende commentaren.
- Alle bijdragen zijn welkom, zeg dit ook expliciet. Er is geen goed of fout antwoord, maar ze moeten wel met 'bewijs' komen.
- Leerlingen steken een vinger op en komen één voor één aan de beurt.
- Wanneer één leerling aan de beurt is, luisteren de anderen.

Door de details aan te wijzen zorg je als leerkracht ervoor dat alle andere leerlingen zien waar de leerling het over heeft. Sommigen hebben het specifieke detail misschien niet gezien of er niet bij stilgestaan wat het zou kunnen betekenen.

Door te parafaseren (het in eigen woorden vertellen) weet de leerling of de leerkracht begrijpt wat ze zeggen en bedoelen. Door de verschillende commentaren te verbinden, zowel gelijk gestemden als tegenovergestelde ideeën, laat je als leerkracht zien dat er verschillende perspectieven zijn en dat ze allemaal van waarde zijn.

Hoe ga je te werk?

- Toon de afbeelding op het digibord en vraag de afbeelding in stilte te bekijken (1-2 minuten)
- Stel vraag 1: Wat gebeurt hier?
- De leerlingen benoemen wat ze zien en wat dat volgens hun betekent. Hierbij interpreteren de leerlingen wat ze denken te zien.
- Stel vraag 2: Je zegt dit en dat, waaraan denk je dat te zien? Hier volgt het bewijs. Dit is de fase waarin je het gesprek enigszins kunt sturen. Waar wil je bewijs voor hebben of het accent op leggen?
- Stel vraag 3 (aan de hele klas): wat kunnen we nog meer ontdekken?
- Het voorgaande wordt steeds herhaald, totdat iedereen heeft kunnen bijdragen.

Aan het einde kun je vertellen waar de foto is gemaakt, wanneer en wat er op te zien is. Het is vaak verrassend hoeveel de leerlingen zelf al hebben ontdekt.

ONDERZOEKEN

OPDRACHT: Verdeel de 5 verschillende persoonskaarten over de verschillende groepen (maximaal twee groepen dezelfde persoon) en deel het werkblad: Open vragen stellen en de Ontwikkelingsdoelen uit, per groep 1 stuks.

De leerlingen lezen de tekst en bespreken in groepjes de vragen op de persoonskaart (zie bijlage). Elke kaart bespreekt een eigen burgerschap onderwerp.

INHOUD PERSOONSKAARTEN:

5 verhalen	Thema's	Voorwerpen
Dirk Hartering (binnenvader)	Vooruitgang (vernieuwing versus behoud)	<i>Schoenenleest</i> (opknappen van versleten schoenen (vanuit zuinigheid))
Jenneken van den Biezenbos-Beekman (ondermoeder)	Positie van de vrouw (gender-ongelijkheid)	<i>Warmhoudpan</i> (verlichting van de huishoudelijke taken)
Hendrik Jekel	Onderwijs (klassenverschillen)	<i>Pen en inkt</i> (scholing geeft status /aanzien)
Barend van Gelder	Industrialisatie (arbeidsomstandigheden)	<i>Socialistische poster</i> (werkeloos door technische vooruitgang)
Jacob Meys	Gezondheidszorg (ouderenzorg)	<i>Sigarenplank</i> (reliëf uit een ander leven, voor het ongeluk)

Per groep krijgen de leerlingen één van de **5 persoonskaarten**. Alle kaarten bevatten de volgende informatie:

- Naam en getekend portret van de persoon
- Levensloop van de persoon, waarin één aspect wordt uitgelicht. Dit vormt de aanleiding voor een sociaal-maatschappelijk vraagstuk
- Afbeelding van een persoonlijk object
- Uitspraak van de personage
- Vraag over uitspraak
- Stelling met betrekking tot burgerschap onderwerp
- Achtergrond info over burgerschap onderwerp
- Burgerschap: 9 van de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de UN
- Opdracht: Vraag maar raak. Dit is de voorbereiding op de ontmoeting met bewoner in de Mannenzaal
- Begrippenlijst: uitleg lastige/ onbekende begrippen

De United Nations hebben in 2015 in totaal 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) vastgesteld. Hiermee willen ze tegen 2030 een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken. (<https://www.sdgnederland.nl/de-17-sdgs/>)

De leerlingen kiezen één van de volgende doelen die zij het beste vinden passen bij hun personage en onderwerp.

- Doel 1   einde aan armoede
- Doel 3   gezondheid en welzijn
- Doel 4   goed onderwijs
- Doel 5   vrouwen en mannen gelijk

- Doel 9 innovatie en duurzame infrastructuur
- Doel 10 minder ongelijkheid
- Doel 11 veilige en duurzame steden
- Doel 16 vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

UITVOEREN

OPDRACHT: De leerlingen formuleren minimaal 10 open-vragen, die ze tijdens het bezoek aan de Mannenzaal willen stellen aan hun personage!

Bij Vraag maar raak op de persoonskaart wordt de leerlingen gevraagd om een duurzaam ontwikkelingsdoel te kiezen en vragen te formuleren. Dit zijn vragen, die ze aan hun personage willen stellen tijdens het bezoek aan De Mannenzaal. Hiervoor gebruiken ze het werkblad: vragen formuleren.

De vragen kunnen gaan over:

- Het voorwerp dat bij de personage hoort
- De uitspraak die de hoofdpersoon heeft gedaan
- Hoe hij/ zij denkt over de stelling
- Het gekozen ontwikkelingsdoel
- De begrippenlijst

OPEN vragen formuleren:

Het doel van open vragen stellen: Ze nodigen de gesprekspartner uit om uitgebreide en diepgaande antwoorden te geven, in plaats van eenvoudige ja- of nee-reacties. Door open vragen te stellen, creëer je ruimte voor dialoog, begrip en betrokkenheid in gesprekken. Daarnaast moedigt het mensen aan om hun gedachten, gevoelens en ideeën te delen.²

Een open vraag begint met een vraagwoord als waarom, wanneer, hoe, wat, wie. De vraag heet 'open' omdat de vraag alle mogelijke reacties openlaat. Het maakt jou als vragensteller niet uit wat de ander antwoordt.

EVALUEREN

OPDRACHT: Laat de vragen, die ze hebben geformuleerd, delen met de klas/ of met een andere groep. Zijn het allemaal open vragen? Eventueel eigen vragen nog corrigeren/ aanvullen.

TIP: Neem de werkbladen met de vragen in en deel ze weer uit tijdens het bezoek aan de Mannenzaal. De werkbladen met de eigen vragen vormen namelijk het uitgangspunt voor het gesprek met de bewoner in de Mannenzaal en de bron voor de eindpresentatie.

---

² <https://www.heteerstehuis.nl/effectief-communiceren/open-vragen-stellen/#:~:text=Ze nodigen je gesprekspartner uit,gevoelens en ideeën te delen.>

BEZOEK AAN MANNENZAAL

LES 2– (Reken hier 75 minuten voor exclusief de reis)

Bezoek aan de Mannenzaal. Hierin staat verder onderzoek en beleving centraal.

Ter voorbereiding op het onderwerp kun je zelf het filmpje op Youtube bekijken:

<https://historisch-amersfoort.nl/virtuele-wandeling-de-zorg-voor-de-arme-luyden-in-de-amersfoortse-binnenstad/#more-838>

LESDOEL

- De leerlingen over de geschiedenis van het complex, bouw, functie en betekenis voor de stad in een authentieke omgeving.
- De leerlingen ervaren hoe het leven in 1907 was in de Mannenzaal en ontdekken de overeenkomsten en verschillen met het leven in de huidige tijd.

VOORBEREIDING (leerkracht)

- Zorg voor voldoende begeleiding. De wens is: PO - minimaal 4 begeleiders en voor het VO - minimaal 2 begeleiders per klas. Levert dit problemen op neem dan contact op met Stichting Levende Historie: vandijksm@yahoo.com.
- Verdeel de klas in een groep A en B: maximaal 5 verschillende personages per groep.
- Neem de werkbladen met vragen mee naar de Mannenzaal en deel ze daar weer uit
- Er mogen foto's worden genomen (met respect voor de locatie, personages en elkaar)
- Tijdens het bezoek vragen we van de begeleiders vanuit school het volgende: enthousiasme, nieuwsgierigheid en aandacht voor de leerling. De leerlingen doen in groepjes zelfstandig het onderzoek, stimuleer alleen waar nodig om zich bezig te houden met de opdracht en samen te werken. Zorg dat andere begeleiders dit ook weten.
- Samen zorgen we voor voldoende rust en veiligheid.

PROGRAMMA MANNENZAAL

- Ontvangst en algemene introductie
- Groep A - kapel-maquette // groep B - mannenzaal
- Wisselen
- Groep A - mannenzaal // groep B - kapel - maquette
- Afsluiting bezoek

OP SCHOOL LES 3– Verwerkingsles en presentatie

LESDOEL:

De leerlingen maken een vergelijking tussen het leven in 1907 met het leven in de huidige tijd a.d.h.v. één van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Hierbij nemen ze het perspectief van de personage en hun eigen ervaringen als uitgangspunt.

NODIG:

- Persoonskaarten personages
- Werkbladen uit les 1 en 2 met de vragen en antwoorden
- Extra info SDG's: <https://www.sdgnederland.nl/doe-mee/doe-mee-als-individu/sdgs-op-school/>
- Bijlage: Presentatie

ORIËNTEREN

OPDRACHT: Bespreek kort de ervaringen tijdens het bezoek aan de Mannenzaal, met het accent op het leven en de levensomstandigheden toen (1907) en nu. Wat is hun tijdens het bezoek opgevallen?

ONDERZOEKEN

OPDRACHT: Maak een vergelijking tussen het leven toen en nu a.d.h.v. het gekozen duurzaam ontwikkelingsdoel. Hier gebruiken ze de informatie uit les 1 en 2 en de ervaringen uit hun eigen leven. Deel de bijlage: Tip & tricks - presentatie uit.

REFLECTIE: Wat is het belangrijkste verschil en de grootste overeenkomst tussen het leven van hun personage en hunzelf.

UITVOEREN

OPDRACHT: Laat in een presentatie zien hoe het leven sinds 1907 is veranderd a.d.h.v. één van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Uitwerking van de presentatie: wat komt daarin!

- Het doel van de United Nations, die zij als groep hebben gekozen a.d.h.v. hun personage
- Hoe was het leven van de personage in 1907 en hoe ervaren jullie dit in deze tijd? Laat dit a.d.h.v. 1 à 2 voorbeelden zien.

Suggesties voor presentatievormen:

- Tableau vivant / toneelstukje
- Poster / muurkrant
- PPT presentatie / PREZI oid.
- Nieuwsitem in de vorm van een vlog / blog/ artikel/ audiob Bericht

EVALUEREN

REFLECTIE: Stel dat we alle oude gebouwen in de binnenstad laten slopen, wat zouden de volgende generaties daarvan vinden als ze oude foto's zien van de stad? Welke waarde heeft een monument als de Mannenzaal voor de toekomst? Hoe denken de leerlingen daarover?

EXTRA SUGGESTIE voor REFLECTIE

Erfgoed is geen vaststaand feit, het wordt 'gemaakt'. We geven samen betekenis aan de dingen om ons heen en bepalen dus ook samen wat we willen behouden. De discussie rondom erfgoed gaat vaak gepaard met verschillende emoties vanwege verschillende belangen.

Welke waarde heeft een monument als de Mannenzaal voor de toekomst? Hoe denken de leerlingen daarover?

Om het gesprek hierover op gang te brengen kun je gebruik maken van de methodiek Emotienetwerken: <https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken/>

Leg de foto van de Mannenzaal op de grond (zie bijlage). Laat de leerlingen er met een kring omheen staan.

Ronde 1: stel de volgende vraag:

Wat voel je als je aan het bezoek aan de Mannenzaal denkt?

- Emoticons laten kiezen die hun gevoel weergeeft (zie bijlage)
- De emoticon neer laten leggen (hoe dichterbij de foto, hoe sterker de emotie)
- Laat iedereen het gevoel, de emotie toelichten.
- De emoticons worden teruggelegd

Ronde 2: stel de volgende vraag:

Wat voel je als je bedenkt dat dit gebouw zou zijn verdwenen bij de nieuwbouw begin vorige eeuw?

- Laat opnieuw een emoticon kiezen die hun gevoel weergeeft
- De emoticon neer laten leggen (hoe dichterbij de foto, hoe sterker de emotie)
- Laat iedereen het gevoel, de emotie toelichten.
- Nu je ook andere hebt gehoord, is je gevoel hierover veranderd?
- De emoticons worden teruggelegd.

REFLECTIE: Stel dat we alle oude gebouwen in de binnenstad laten slopen, wat zouden de volgende generaties daarvan vinden als ze oude foto's zien van de stad?

BIJLAGE: LES 1 - DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELEN UNITED NATIONS

Sustainable Development Goals

Home > Berichten > Sustainable Development Goals

Categorie: kennisbank

BIJLAGE: LES 1 - ZWART-WIT FOTO MANNENZAAL

BIJLAGE: LES 3 - PRESENTATIE

OPDRACHT: Laat in een presentatie zien hoe het leven sinds 1907 is veranderd aan de hand van het gekozen Duurzame Ontwikkelingsdoel.

Uitwerking van de presentatie: Wat komt daarin!

- **Naam groep**
- **Naam en/of portret Personage**
- **Gekozen Duurzaam Ontwikkelingsdoel van de UN.** Bijvoorbeeld Doel 5: vrouwen en mannen gelijk

Beantwoord de volgende vragen aan de hand van een voorbeeld.

- **Hoe was het in 1907 volgens de personage.** In hoeverre waren mannen en vrouwen gelijk?
- **Hoe ervaren jullie dat zelf in het nu.** In hoeverre zijn mannen en vrouwen tegenwoordig gelijk? Wanneer wel en niet?
- **Wat is het grootste verschil**
- **Wat is nog steeds hetzelfde**

Barend van Gelder

BEWONER ST.PIETERS-EN BLOKLANDSGASTHUIS, AMERSFOORT

UITSPRAAK BAREND

"Ik ben maar een arbeider en 'ze' kunnen doen met je wat ze willen. En hier moeten ze ook al niets hebben van een 'rooie'. De SDAP is daarom een verboden gespreks-onderwerp."

VRAAG

Waarom zou Barend van Gelder dit zeggen, denk je?
Bespreek dit in de groep.

STELLING

Machines vervangen mensen en dat leidt tot slechte arbeids-omstandigheden en werkeloosheid.

VRAAG

Ben je het eens met de stelling of niet? Bespreek dit in de groep.

INDUSTRIALISATIE

In de loop van de 19e eeuw wordt de textielindustrie gemechaniseerd en huisnijverheid wordt vervangen door fabrieksarbeid. Rond 1870 gaat het slecht in de textiel. De familie Visser, eigenaren van de textielfabriek in Amersfoort, gaat over op stoom en kan Barend niet meer gebruiken. Hij raakt daarom in 1871 zijn baan kwijt.

Bewoner
st.Pieters-en
Bloklands-
gasthuis,
Amersfoort

Levensloop van Barend

Barend is geboren in 1829 in een één-kamerwoning aan de Vingerhoedsteeg, als zoon van een bezembinder. Zijn ouders zijn te arm om hem naar school te laten gaan. Barend gaat vanaf z'n zesde jaar met zijn moeder mee naar de textielfabriek van de familie Visser. Barend helpt mee in de spinnerij, later als wever. In 1854 trouwt hij met Jannetje Kraan. Ze gaan wonen in een huisje in de Rozemarijnstraat. Daar worden al snel 4 kinderen geboren: Elizabeth (1855), Bertus (1856), Trui (1863) en Jaap (1866). Bertus en Elizabeth sterven al jong.

In 1871 raakt Barend zijn baan kwijt als wever in de textielfabriek, hij is dan ... jaar. Barend vindt nieuw werk bij de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij. Daar werkt Barend als losarbeider en werkt mee aan de aanleg van de Oosterspoorweg (Amsterdam-Amersfoort-Kesteren-Nijmegen). Als het aanleggen van de spoorlijnen na drie jaar voorbij is kan Barend als zelfstandig kruier aan het werk. Maar als Barend 66 jaar is wordt het werk hem te zwaar. Hij raakt aan lager wal en valt van het ene baantje in het andere. Door drankproblemen wordt hij regelmatig ontslagen.

ONTWIKKELINGSDOELEN UN

In 2015 heeft de United Nations (UN) 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) opgesteld om een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken.

Dit zijn de 8 meest relevante voor dit programma:

- 1 – Einde aan armoede
- 3 – Gezondheid en welzijn
- 4 – Goed onderwijs
- 5 – Vrouwen en mannen gelijk
- 9 – Innovatie en duurzame infrastructuur
- 10 – Minder ongelijkheid
- 11 – Veilige en duurzame steden
- 16 – Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

VRAAG MAAR RAAK

Welk ontwikkelingsdoel van de UN past het beste bij het verhaal van Barend? Wat is er veranderd sinds 1907? Wat zou je Barend hierover willen vragen? Gebruik het werkblad om je vragen voor te bereiden.

BEGRIPPENLIJST

- 'Ze': de bazen
- Een 'rooie' = een socialist wat is socialisme?
- SDAP: Social Democratische Arbeiders Partij (1894-1946), is opgegaan in PvdA.
- Bezembinder: maakt bezems voor op straat, in stal of in huis
- Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij HSM: is de eerste Hollandsche spoorwegmaatschappij, opgericht in 1837.
- Regent: een bestuurder
- Kapitalisme: een economisch systeem met winst oogmerk
- United Nations (UN)

Wanneer zijn vrouw sterft trekt Barend bij zijn dochter in, maar kan daar niet lang blijven. In 1899, hij is dan 70 jaar, mag Barend naar het gasthuis. Eén van de regenten heeft dat kunnen regelen. Het is geen makkelijke 'gast'. In het gasthuis staat Barend bekend als humeurig, rusteloos en onhandelbaar.

Hij kan zich moeilijk aanpassen, overtreedt regelmatig de regels (te laat binnenkomen; zijn brood en koffie van het gasthuishuis elders verkopen voor drank; ruwe taal gebruiken etc. In 1907 is Barend van Gelder 78 jaar oud.

Ik ben een Rooie

Zoon Jaap werkt ook bij de Spoorwegen, maar wordt in 1903 op staande voet ontslagen. Hij is één van de 53 arbeiders die deelneemt aan de (2de) Spoorwegstaking. Zoon Jaap is lid van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP), die op komt voor de rechten van de arbeidersklasse. Barend is geen lid (geen geld), maar staat wel achter de ideeën. De SDAP wil een socialistische maatschappij, waarin het leven voor de arbeidersklasse beter en fijner is dan onder het kapitalisme. De partij, onderleiding van P.J. Troelstra, wil een algemeen kiesrecht, een staatspensioen (voorouderen), sociale zekerheid (regelingen voor ziekte, invaliditeit en werkloosheid), verbetering van arbeidsomstandigheden (achturige werkdag) en een beter inkomen van werkenden.

Poster SDAP

Dirk Hartering

BINNENVADER VAN DE MANNENZAAL AMERSFOORT

UITSPRAAK DIRK

“Alles vernieuwen is niet goed. Amersfoort heeft prachtige gebouwen. Waarom alles afbreken?”

VRAAG

Waarom zou Dirk dit zeggen, denk je? Bespreek dit in de groep.

STELLING

Vernieuwen is niet altijd beter.

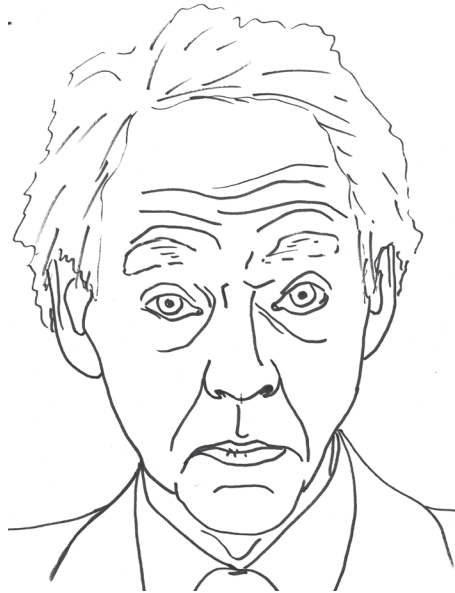
VRAAG

Ben je het eens met de stelling of niet? Bespreek dit in de groep.

VOORUITGANG:

BEHOUD VERSUS VERNIEUWING

Door allerlei technische ontwikkelingen, verbeterde gezondheidszorg en levensomstandigheden in de 19de eeuw groeit de wereldbevolking. Al die mensen trekken vaak naar de steden op zoek naar werk en een beter leven. Het is een hele uitdaging om slim met de ruimte in de stad om te gaan. Hoe zorg je dat iedereen een plek heeft om te wonen? Om meer woonruimte te creëren worden oude gebouwen gesloopt of natuur/ landbouwgrond opgeofferd voor nieuwbouw. Ook worden oude gebouwen opgekapt en krijgen dan een nieuwe bestemming (kerk of leeg kantorengedouw wordt appartementencomplex).

Binnenvader
van de
Mannenzaal
Amersfoort

Levensloop van Dirk

Dirk wordt in 1855 geboren in Rotterdam. In 1883 trouwt hij met de 46-jarige Anna, zelf is hij dan 28 jaar. Ze worden aangesteld als binnenvader en binnenmoeder in een Amsterdams weeshuis. Ze krijgen in 1886 een baan als binnenvader en binnenmoeder in het St.Pieters- en Bloklandsgasthuis in Amersfoort. Dirk is dan 31 jaar en Anna 49 jaar. Om als binnenvader te mogen werken moet Dirk eigenlijk 40 jaar of ouder zijn. De bestuurders van het gasthuis passen de regels aan, zodat Dirk en Anna daar toch kunnen werken. Helaas wordt Anna in februari 1906 ernstig ziek en sterft begin maart 1907, Anna is dan 70 jaar oud. Dirk blijft daar als weduwnaar werken en krijgt hulp van weduwe Jenneken van den Biezenbos-Beekman. Dirk is een beetje stugge, maar niet onvriendelijke man. Hij is kort van stof, maar wel betrouwbaar en de mannen mogen hem graag.

ONDERZOEK

In 2015 heeft de United Nations (UN) 17 ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) opgesteld om een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken.

Dit zijn de 6 belangrijkste:

- 1 – Geen armoede (Nopoverty)
- 2 – Geen honger (Zerohunger)
- 3 – Goede gezondheid en welzijn (Good health and well-being)
- 4 – Goed onderwijs (Qualityeducation)
- 5 – Gelijke kansen voor iedereen (Gender equality)
- 6 – Schoon water en hygiëne (Clean water and sanitation)

VRAAG MAAR RAAK

Welk ontwikkelingsdoel van de UN past het beste bij het verhaal van Dirk? Wat is er veranderd sinds 1907? Wat zou je Dirk hierover willen vragen? Gebruik het werkblad om je vragen voor te bereiden.

BEGRIPPENLIJST

- Regent: bestuurder
- Een Complex: meerdere gebouwen bij elkaar
- Fusie: samengaan van twee of meer organisaties
- Architect: iemand die bouwwerken ontwerpt
- Restaureren: herstellen of opknappen
- Bedstee: een slaapplaats in de vorm van een 'kast'
- Gasteling: bewoner van het gasthuis
- Origineel:

Slopen of bewaren

In 1906 overlijdt regentes Scheltus. In haar testament laat zij een grote somgeld na. Nu kunnen de nieuwbouwplannen voor het St.Pieters-en Bloklandsgasthuis worden gerealiseerd. Dirk heeft met de regenten regelmatig overleg over de gevolgen van afbraak en nieuwbouw.

Vanaf 1390 is het St.Pietersgasthuis een tehuis, waar zieken en oude mensen worden verzorgd. Na een fusie met het Bloklandsgasthuis, ontstaat er in de 19de eeuw een complex meteen aparte Mannen- en Vrouwenzaal, een kapel, aparte eetzaal, een Regentenhuis en diverse bijgebouwen.

Rond 1900 zijn de gebouwen verouderd. De gemeente wil nieuwbouw. We kennen de nieuwbouw nu als het huidige St.Pieters-en Bloklandsgasthuis aan de Davidshof. Gelukkig is niet alles van het oude complex gesloopt. De Mannenzaal en de Kapel zijn bewaard gebleven. Dat hebben we te danken aan rijksbouwmeester dr.P.J.H.Cuijpers. Hij is de architect van het Rijksmuseum in Amsterdam, maar heeft ook de Koppelpoort in Amersfoort gerestaureerd. In de Mannenzaal zijn de originele bedsteden van 22 mannelijke gastelingen bewaard gebleven en dat is echt uniek voor Europa.

Schoenleest

Hendrik Jekel

BEWONER ST.PIETERS- EN BLOKLANDSGASTHUIS, AMERSFOORT

UITSPRAAK HENDRIK

"Ik had graag naar school gegaan, zoals mijn zoon Pieter. Ik heb uiteindelijk wel verder geleerd, maar moest dat naast mijn werk doen, 's avonds dus."

VRAAG

Waarom zou Hendrik Jekel dit zeggen, denkje?

Bespreek dit in de groep.

STELLING

Als je hebt gestudeerd, verdien je meer respect dan een ongeschoolde arbeider.

VRAAG

Ben je het eens met de stelling of niet? Bespreek dit in de groep

RECHT OP ONDERWIJS

Kinderarbeid was in Nederland (en elders) heel gebruikelijk, vooral in de textielindustrie. Armoede was daar met name de oorzaak van. Maar in de 19de eeuw maakten steeds meer mensen zich zorgen om de slechte arbeidsomstandigheden van de kinderen. Uiteindelijk kwam er in 1874 een Nederlandse wet dat kinderarbeid door kinderen jonger dan twaalf jaar verbod. We noemen dit het *Kinderwetje van Van Houten*.

Bewoner
st.Pieters-en
Bloklands-
gasthuis,
Amersfoort

Levensloop van Hendrik

Hendrik is geboren in 1832 in Amersfoort als zoon van een letterzetter. Na allerlei losse baantjes vindt hij in 1857 vastwerk als apothekers bediende bij apotheker Kok op de Hof. In 1818 werd een Geneeskundige Wet ingevoerd. In de steden mogen dan alleen de apothekers medicijnen bereiden. De stedelijke apotheker is een gediplomeerde winkelier, die personeel opleidt binnen het bedrijf tot een gediplomeerde werkkraft. Hendrik is als apothekersbediende, daarom een apotheker-assistent.

In 1861 trouwt hij met Geertrui (Trui) Schaanenberg. Trui werkt bij de burgemeester als schoonmaakster. Door haar werk kent zij ook allerlei verhalen over de Amersfoortse elite (rijkelui). Zij gaan wonen Achter de Potkamp. Ze krijgen twee zoons en een dochter: Marinus (1864), Pieter (1868) en Cornelia of Neel (1875). Zijn vrouw Trui wordt in 1875 na de geboorte van Neeltje ernstig ziek en moet worden verpleegd in het St.Elizabethsgasthuis aan de Muurhuizen, waar zij in 1878 overlijdt. Hendrik wordt op z'n 46e weduwnaar. In 1893 trouwt zijn dochter Neeltje. Hendrik, dan 61 jaar, besluit bij haar te gaan wonen aan de Kampstraat. Als apothekersbediende komt Hendrik regelmatig in het gasthuis om medicijnen af te leveren. Op 71 jarige leeftijd (1903) kan Hendrik zelfs in het gasthuis wonen. Regent mr. Johs Knoppers (notaris) doet een goed woordje voor hem.

Z.O.Z.

ONDERZOEK

In 2015 heeft de United Nations (UN) 17 ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) opgesteld om een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken.

Dit zijn de 6 belangrijkste:

- 1 – Geen armoede (Nopoverty)
- 2 – Geen honger (Zerohunger)
- 3 – Goede gezondheid en welzijn (Good health and well-being)
- 4 – Goed onderwijs (Qualityeducation)
- 5 – Gelijke kansen voor iedereen (Gender equality)
- 6 – Schoon water en hygiëne (Clean water and sanitation)

VRAAG MAAR RAAK

Welk ontwikkelingsdoel van de UN past het beste bij het verhaal Hendrik? Wat is er veranderd sinds 1907? Wat zou je Hendrik hierover willen vragen? Gebruik het werkblad om je vragen voor te bereiden.

BEGRIPPENLIJST

- De plak: een houten latje waar mee de meester als straf op de uitgestrek te handpalm en slaat van het kind.
- Regent: bestuurder
- Kinderwetje van Van Houten: Deze wet werd door de heer van Houten (politicus) bedacht en naar hem vernoemd.
- United Nations (UN)

In 1907 is hij dus 75 jaar. Hendrik is een beetje zuinige, precieze man. Hij is één van de weinige gastelingen die redelijk kan lezen en schrijven. Door de andere 'gastelingen' wordt hij gezien als iemand uit de betere arbeidersklasse omdat hij heeft 'doorgeleerd'. Hij leest zijn mede gastelingen vaak nieuws voor uit de kranten, en schrijft weleens een brief voor één van de anderen. Hij is van veel op de hoogte en de gastelingen hebben vertrouwen in hem, ondanks zijn 'betweterigheid'.

Op school of werken

Hendrik bezoekt als kind zo nu en dan de stadsarmenschool in de Koestraat, maar moet al jong meewerken in het bedrijf waar ook zijn vader werkt. 's Avonds of op zondagen bezoekt hij de herhalingschool. Hendrik verdient net voldoende om wel zijn kinderen naar de AnnaPaulowna-bewaarschool te doen en later naar de armenschool aan de Koestraat. Hij hoeft hier gelukkig geen schoolgeld te betalen. In de klas zitten dan zo'n 100 leerlingen met één hulpmeester, die nog weleens de plak gebruikt.

Pen en inkt

Jacob Meys

BEWONER ST.PIETERS- EN BLOKLANDSGASTHUIS, AMERSFOORT

UITSPRAAK JACOB

“Waarom mogen niet alle mensen een goede oudedag hebben? Er zijn zoveel voorwaarden om ergens te mogen wonen. Ik mag dankbaar zijn dat ik hier mag wonen.”

VRAAG

Waarom zou Jacob Meys dit zeggen, denk je?
Bespreek dit in de groep.

STELLING

Als je geen geld hebt, is er geen gepaste zorg beschikbaar.

VRAAG

Ben je het eens met de stelling of niet? Bespreek dit in de groep.

(OUDEREN) GEZONDHEIDSZORG

In de negentiende eeuw wonen zo'n 50 à 60 bejaarden in het St.Pieters- en Bloklandsgasthuis. De regenten wijzen bij toerbeurt iemand aan die in het gasthuis mag wonen. Om er te mogen wonen moest je minstens 60 jaar oud zijn, later wordt dit 65. Dit blijft de gewoonte tot ongeveer 1950. De kapel van het gasthuis doet in vanaf 1842 dienst als armenkerk. De diensten worden goed bezocht, maar dat was niet zo zeer vanwege de mis. Tijdens het kerkbezoek worden er namelijk genummerde metalen plaatjes uitgedeeld, de zogenaamde 'blikjes'.

Bewoner
st.Pieters-en
Bloklands-
gasthuis,
Amersfoort

Levensloop van Jacob

Jacob wordt in 1836 in het dorp Hoogland geboren. Hij is het vijfde kind in een katholiek boerengezin van acht kinderen. Omdat hij kan gaan werken op een tabaksplantage, trekt hij al jong naar Amersfoort. Jacob gaat wonen bij een oom en tante en werkt op de tabaksplantages net buiten de stad. Later vindt hij als kerver werk in de sigaren fabriek Houbaer&Coen weer later bij sigarenfabriek van Dorsen. Als zijn oom en tante aan cholera sterven neemt hij een tijdje de zorg voor hun 3 kinderen op zich. Hij is dan 30 jaar. Als dat niet meer gaat wordt het neefje ondergebracht bij familie. De twee meisjes gaan naar het weeshuis Mariënweerd. Jacob blijft ongetrouwd en gaat bij zijn nicht wonen.

Op 61 jarige leeftijd (1897) raakt hij op het werk met een hand beklemd in een machine. Voor het sigarenmakers vak is hij dan arbeidsongeschikt en moet hij op zoek naar ander werk. Jacob neemt allerlei baantjes aan en verdient onder andere de kost met brood rond brengen.

Hiermee kunnen arme bewoners, die steun nodig hebben, zich melden bij de kerk van de Hervormde Gemeente. Geen 'blikje', dan geen steun. Op den duur bleek het blikjessysteem niet te bevallen en werd rond 1880 afgeschaft.

ONDERZOEK

In 2015 heeft de United Nations (UN) 17 ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) opgesteld om een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken.

Dit zijn de 6 belangrijkste:

- 1 – Geen armoede (No poverty)
- 2 – Geen honger (Zero hunger)
- 3 – Goede gezondheid en welzijn (Good health and well-being)
- 4 – Goed onderwijs (Quality education)
- 5 – Gelijke kansen voor iedereen (Gender equality)
- 6 – Schoon water en hygiëne (Clean water and sanitation)

VRAAG MAAR RAAK

Welk ontwikkelingsdoel van de UN past het beste bij het verhaal van Jacob? Wat is er veranderd sinds 1907? Wat zou je Jacob hierover willen vragen? Gebruik het werkblad om je vragen voor te bereiden.

BEGRIPPENLIJST

- Regent: een bestuurder
- Kerver: tabaksarbeider
- De kost verdienen: geld verdienen
- Een neutje: een borreltje

Op zoek naar een plek

In 1901 sterft zijn nicht en blijft hij alleen achter. Jacob probeert dan op 65 jarige leeftijd een plek te krijgen in het RK-liefdehuis St. Joseph midden in de stad. Helaas wordt Jacob afgewezen, hij is te jong.

Voor een bejaardenwoning in Armen de Poth is hij te arm. Door een goed woordje van regent Tromp van Holst krijgt hij uiteindelijk toestemming om in het St. Pieters-en Bloklands-gasthuis te wonen. In 1907 is Jacob 71 jaar. Jacob is een bedaarde, vriendelijke man. Een grage prater, die goed op kan schieten met kinderen. Jacob klust nog weleens wat bij in de stad voor een zakcentje, daarmee kan hij dan stiekem een 'neutje' kopen.

Sigarenplank

Jenneken van den Biezenbos-Beekman

ONDERMOEDER VAN DE MANNENZAAL AMERSFOORT

UITSPRAAK JENNEKEN

“Als vrouw had ik ook graag door willen leren. Of ik had graag als man geboren willen worden”

VRAAG Waarom zou Jenneken dit zeggen, denk je? Bespreek dit in de groep.

STELLING

Als man heb je meer kansen om door te leren en word je beter betaald bij een gelijkwaardige functie.

VRAAG Ben je het eens met de stelling of niet? Bespreek dit in de groep.

POSITIE VAN DE VROUW

In het Europa van de 19de eeuw hadden de vrouwen een vaste plaats in de maatschappij. Ze hadden weinig bewegingsvrijheid en naar hun mening werd niet gevraagd. Zo werden vrouwen niet toegelaten tot de politiek, tot ambachten en beroepen, school of universiteit. Zij mochten hun eigen beroep en werk niet kiezen. De man bepaalde. Dit veranderde rond 1900. Toen begon de strijd voor gelijke rechten voor de vrouw ten opzichte van de man. Het gaat om bijvoorbeeld gelijke beloning voor arbeid, stemrecht, gelijke behandeling in het gezin en bij de rechtspraak. Maar de emancipatie gaat langzaam. Tot in de jaren 60 van de vorige eeuw verliezen veel vrouwen hun baan als ze trouwen. En rond 1977 worden scholen voor specifieke mannenopleidingen voor meisjes en vrouwen toegankelijk.

Ondermoeder
van de
Mannenzaal
Amersfoort

Levensloop van Jenneken

Jenneken wordt in 1852 geboren in Achterveld als dochter van een molenaar. Ze heeft 2 zusjes Marie (1854) en Sientje (1855).

In 1856 sterft haar moeder bij de geboorte van haar broertje Gerrit. Zij moet al gauw voor haar zusjes en broertje zorgen en is daarom maar kort naar de klompenschool geweest.

Als 13-jarige krijgt ze een dienstje bij kapitein van Leeuwen. Bij hem leert zij veel waaronder beter lezen en schrijven.

In 1874 wordt Jennekens vader ernstig ziek en zij moet terug naar Achterveld om voor haar vader te zorgen, die in na een ziekbed van 6 maanden overlijdt. Zij is dan haar dienstje kwijt en gaat werken bij de blekerij Eemzicht. Zij trouwt in 1886 met Teunis van den Biezenbos. Tot haar verdriet komen er geen kinderen en ze wordt 1898 weduwe als haar man overlijdt aan de toring. Door tussenkomst van de familie van Leeuwen wordt ze aangesteld als dienstbode in het St. Pieters-en Bloklandsgasthuis.

In 1907 vervangt zij de zieke ondermoeder, mevrouw Hartering. Als deze in maart komt te overlijden neemt Jenneken definitief het werk over. Doordat Dirk Hartering en Jenneken van den Biezenbos niet getrouwd zijn, wordt zij geen binnenmoeder maar ondermoeder.

Z.O.Z.

ONDERZOEK

In 2015 heeft de United Nations (UN) 17 ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals) opgesteld om een betere en duurzame toekomst voor alle mensen en de wereld te bereiken.

Dit zijn de 6 belangrijkste:

- 1 – Geen armoede (Nopoverty)
- 2 – Geen honger (Zerohunger)
- 3 – Goede gezondheid en welzijn (Good health and well-being)
- 4 – Goed onderwijs (Qualityeducation)
- 5 – Gelijke kansen voor iedereen (Gender equality)
- 6 – Schoon water en hygiëne (Clean water and sanitation)

VRAAG MAAR RAAK

Welk ontwikkelingsdoel van de UN past het beste bij het verhaal van Jenneken? Wat is er veranderd sinds 1907? Wat zou je Jenneken hierover willen vragen? Gebruik het werkblad om je vragen voor te bereiden.

BEGRIPPENLIJST

- Dienstbode: doet huishoudelijkwerk en woont vaak bij de familie in huis.
- Tering: dit is een ander woord voor tuberculose of tbc. Het is een ernstige, soms besmettelijke bacteriële infectieziekte. De meest voorkomende vorm van tuberculose is de longtuberculose.
- Gulden: munteenheid in Nederland voor de komst van de euro in 2002.
- Kost en inwoning: dat betekent dat je te eten krijgt en een plek om te wonen.
- Regentessen: vrouwelijke bestuurders van het gasthuis.
- Emancipatie: streven naar een volwaardige plaats in de samenleving vanuit een achtergestelde positie.
- Achterveld: dorpje bij Amersfoort.

Niet gelijk

Jenneken krijgt als dienstbode een loon van *f* 1,00 gulden per dag. Als Jenneken officieel als ondermoeder wordt aangesteld krijgt ze een salaris van *f* 200,- gulden per jaar plus kost, inwoning en medische zorg. Ze is het daar niet mee eens omdat de binnenvader als weduwnaar nog steeds het loon krijgt voor een echtpaar, *f* 500,- gulden per jaar. Zij klaagt hierover bij de regentessen. Deze bespreken dit met de herenregenten en het bezwaar van de weduwe Van den Biezenbos, Jenneken dus, wordt serieus genomen. De binnenvader krijgt het loon voor een echtpaar, *f* 500,- gulden per jaar. De regenten verminderen dit bedrag met *f* 100,- gulden en verhogen het salaris van Jenneken tot *f* 265,- gulden.

Warmhoudpan

Werkblad 1

OPEN VRAGEN STELLEN

NAAM

Bekijk de persoonskaart en lees de tekst

Naam personage

Voorwerp personage

Stelling

Onderwerp, kruis aan:

Industrialisatie Vooruitgang Positie van de vrouw Gezondheidszorg Onderwijs

In les drie vergelijk je het leven van jouw personage met die van jezelf aan de hand van één van de volgende ontwikkelingsdoelen. Wat is er in ruim 100 jaar veranderd en/of hetzelfde gebleven?

Welk Duurzaam Ontwikkelingsdoel past het beste bij het onderwerp van je personage? Kruis aan.

Kies één van de volgende 8 ontwikkelingsdoelen.

- 1 – einde aan armoede
- 3 – gezondheid en welzijn
- 4 – goed onderwijs
- 5 – vrouwen en mannen gelijk
- 9 – innovatie en duurzame infrastructuur
- 10 – minder ongelijkheid
- 11 – veilige en duurzame steden
- 16 – vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

Waarom past dit doel het beste bij het verhaal van jouw personage?

Bedenk 10 vragen, die je aan deze persoon wilt stellen over dit onderwerp. Let op: deze persoon leeft in 1907 en weet niets van onze tijd! Bedenk welke informatie je nodig denkt te hebben voor de presentatie. Denk bijvoorbeeld aan vragen over:

- De persoon zelf: interesses, gevoelens, kennis, etc.
- Het voorwerp: wat zegt het voorwerp over de persoon en de tijd waarin hij/zij leeft?
- De uitspraak: waar komt deze uitspraak vandaan?
- De stelling: wat is zijn/haar mening hierover?
- Het ontwikkelingsdoel: hoe denkt de persoon hierover?

OPEN vragen formuleren, hoe doe je dat! Z.O.Z.

OPEN VRAGEN STELLEN

Een open vraag begint met een vraagwoord als **waarom, wanneer, hoe, wat, wie**. De vraag heet 'open' omdat de vraag alle mogelijke reacties open laat. Het maakt jou als vragensteller niet uit wat de ander antwoordt.

VRAAG 1

VRAAG 2

VRAAG 3

VRAAG 4

VRAAG 5

VRAAG 6

VRAAG 7

VRAAG 8

VRAAG 9

VRAAG 10

Werkblad 2

MANNENZAAL

NAAM

Naam personage Mannenzaal:

Zoek de personage van jullie persoonskaart en ga in gesprek aan de hand van jullie eigen vragen. Schrijf de vraag over en zet het antwoord op de tweede regel. Deze informatie hebben jullie nodig bij het maken van de eindpresentatie.

Denk bijvoorbeeld aan :

- De persoon zelf: hoe vindt u het hier? Wat doet u de hele dag? Etc.
- Het voorwerp: Wat kunt u vertellen over dit voorwerp?
Waarom is dit een belangrijk voorwerp voor u?
- De uitspraak: waarom zegt u dit?
- De stelling: wat is uw mening hierover?

Hier kun je leuke weetjes zetten. De vragen en antwoorden kun je op de achterkant kwijt.

LEUK WEETJE 1

LEUK WEETJE 2

LEUK WEETJE 3

Levende Historie

Een open vraag begint met een vraagwoord als **waarom, wanneer, hoe, wat, wie**. De vraag heet 'open' omdat de vraag alle mogelijke reacties open laat. Het maakt jou als vragensteller niet uit wat de ander antwoordt.

VRAAG 1

ANTWOORD 1

VRAAG 2

ANTWOORD 2

VRAAG 3

ANTWOORD 3

VRAAG 4

ANTWOORD 4

VRAAG 5

ANTWOORD 5

VRAAG 6

ANTWOORD 6

VRAAG 7

ANTWOORD 7

VRAAG 8

ANTWOORD 8

VRAAG 9

ANTWOORD 9

VRAAG 10

ANTWOORD 10

Werkblad 3

KAPEL

NAAM

A Bekijk de ruimte goed, loop rond. Waaraan denk je te kunnen zien dat dit een kapel is geweest?
Benoem minimaal 3 elementen (dingen).

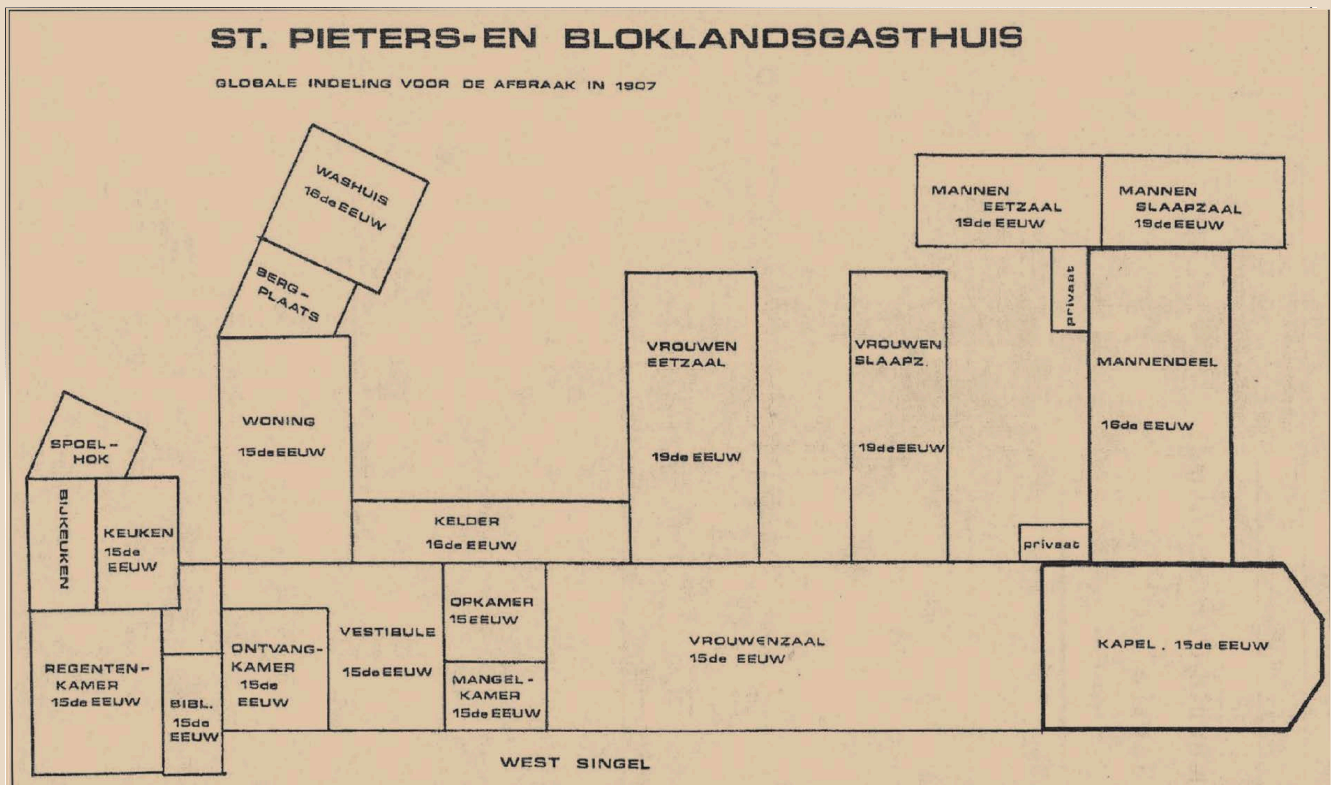
1

2

3

(Een kapel is een christelijk kerkgebouw van meestal bescheiden afmetingen, of een onderdeel van een groter kerkgebouw dat als zelfstandige ruimte voor aanbidding functioneert.¹⁾)

Kruis op het plattegrondje aan waar je nu bent en vergelijk dit met de maquette.

1) [https://nl.wikipedia.org/wiki/Kapel_\(gebouw\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kapel_(gebouw))

Levende Historie

OPEN VRAGEN STELLEN

B1 Ik zie ik zie wat jij niet ziet! Vind ze allemaal en bedenk er zelf een woord bij.
Bedenk woorden die verwijzen naar de betekenis, voorstelling, materiaal of functie.

Three empty rectangular boxes for writing answers, separated by a dotted line.

Three empty rectangular boxes for writing answers, separated by a dotted line.

Three empty rectangular boxes for writing answers, separated by a dotted line.

B2 Maak een elfje! Een elfje is een gedicht van 11 woorden. Gebruik de 9 woorden uit de vorige opdracht en de woorden: *Mannenzaal* en *Amersfoort*. Kies zelf de volgorde van de woorden!

A grid of empty rectangular boxes for writing an 11-word poem, arranged in four rows: 1, 2, 3, and 5 boxes per row, separated by dotted lines.